

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А.

№ 35.

У Суботу 28. Августа

1843.

КАРАЂОРЂЕ

ПО РАСТАНКУ СА СРБИОМЪ ГОД. 1813.

Земљо драга! земљо мила!
 Зибке красне будућности!
 Опетъ поста, што си была:
 Предметъ вражке свирѣлости.
 Твой се гениј робски вие —
 Ахъ каковъ ми болъ грудъ рие!

Усамљенъ ти вођа рода
 Съ мокримъ окомъ србство гледи,
 Чека само съ плавогъ свода
 Конацъ твојој робској бедн;
 Оплакуе развалине
 Бывше србске величине.

Мисли, гди су златни данн —
 Србскомъ грбу земљъ красне?
 Гди су краљи увѣчани —
 Србске славе звѣзде ясне?
 Ево! гди иј срамъ садъ врачи;
 Па то трпе србски мачи!

О преблагій творче свѣта!
 Кои животъ даде праху:
 Ты продужи моя мѣта,
 Да, обяченъ у твојмъ страху,
 Срећно пређемъ преко Саве,
 Гди ми врази дѣцу даве.

Подай онда, отче светый!
 Моћну слогу твоимъ вѣрнимъ,
 Вражкой сили преотети
 Србску земљу Ђорђемъ Чернымъ;
 И да врати своје роду
 Самосталность, редъ, слободу.

Александръ Андрићъ.

ПОЛЗА ИСТОРИЕ.

(Конацъ.)

ОСОБЕНА.

Пошто смо изложили ову високу цену историје, готово ние нужно изяснявати, како е она потребна за подчинѣне поедине цѣли. Но мало ћемо и о томъ назначити. Свима редовима и классама, кое иду на више умно и нравствено образованѣ, само е већ збогъ тога историја нужна; но многи — осимъ заръ каквогъ сасвимъ чистогъ Метафизикуса и само рачунајућегъ Математикуса — потребу е и изъ особены узрока. Државнику дае она готово сва нѣму потребна знања. Сръ обшта основоположенија државне вештине есу резултатъ или проистокъ добры и злы искусства народа у свима временама, а особена унутрашня и спољашня одношенија поедини држава, на коя она основоположенија употребити валя, есу такође историска. Войвода, и самый подчинѣный воиникъ, налази у историји најболъ образце за подражаванѣ, најубѣдителнија настављенија, најопоминателније примѣре. Свештенику показуе она важность нѣговогъ званија и жалостна слѣдства ако га непознае и ако злоупотребљава свою власть; она улива у нѣга слободна и толерантна или сносителна основоположенија, учи га разликовати люску одъ възгре, распознавати покривало одъ лица и снабдѣва га съ најубѣдителнимъ доказателствама божиегъ промысла, и сокровиштемъ нравствены примѣра. У правдословца улива она почитанија къ (природномъ и написаномъ) пра-

ву, условію истинито човеческогъ быѣа, осно-
ву свакогъ дружескогъ саединѣня, учи га поз-
навати духъ закона и устава или нѣово од-
ношенѣ къ свагдашнѣмъ станю и потреби на-
рода, и дае му у старимъ и странимъ нѣой
управъ принадлежеѣимъ законима и обычайма
найважнѣе и найяснѣе предмете, да и сравнява
съ данашнѣима и своимъ. И лекару мора
быти одъ велике важности исторія о стран-
ствованю, налазеѣемъ или периодичномъ по-
явлѣню, почастномъ или коначномъ исчезнуѣу
болести, о среѣнимъ или несреѣнимъ начини-
ма леченя; одъ колике ли му е ползе примѣ-
чавати, како се постанакъ и распростиранѣ
болести слаже съ некимъ политичнимъ дога-
ѣама — као съ войномъ, населбиномъ и т. д.
или съ увоѣаемъ извѣстныхъ обычая и правій —
у рани, одеу и т. д.? Да умозрительный и
практичный философъ црпи изъ исторіе най-
богатѣе вѣщество или матерію за размышля-
ванѣ, найяснѣе примере, найубѣдительнѣе доказа-
телства за своя наставлѣня и основоположеня
(максима), да црпи науке свію преѣашнѣи му-
драца, то е вѣѣ горе споменуто. Исто е та-
ко неисцрпна она комора идея, кою исторія
подноси краснымъ вѣжествима и изража-
ваюѣемъ художеству. Найплодовитія сила у-
ображеня неможе заменити ону граѣу (матеріа-
ле); поета и витія могу такоѣе изводити изъ
классички исторіюписаца правила и примѣре
за своѣ собствене производе, и свакій люби-
тель кнѣжества може црпити изъ исторіе нуж-
на предувѣдомлѣна да разуме старе и нове
писатель. Оѣемо ли іошѣ примѣтити, да и
други, невѣжественни редови съ исторіомъ до-
біаю? Тако дознае трговацъ изъ нѣ, какавъ
е важанъ упливъ трговине на цвѣтъ и обра-
зованѣ народа; онъ види у нѣой, кое су най-
нужнѣе врѣине и кои су найопаснѣи заблуѣан
за трговачке државе, и ова осмотреня подижу
га надъ обычнымъ шиларскимъ духомъ, да при-
ватне своѣ промишлѣности или шнекулаціе под-
чинява користима отечества и съ овима ій у-
дешава. — Подобно се поучава и облагоро-
ѣава изъ исторіе и механичкій художникъ, фа-
брикантъ, землѣдѣлацъ, на кратко свакій, кон

се годъ дае поучити и облагородити. Она
подноси свакомъ нѣнѣ изобилія рогъ, но само
онда кадъ іой се ко съ душомъ и срдецемъ
приближава.

Исидоръ Стояновиѣ.

КАРАКТЕРИ НАРОДА НѢМАЧ- КОГА И СЛАВЕНСКОГА,

ПО ОПИСАНЮ ПРУСКОГА ПРОФЕССОРА ХЕФТЕ-
РА, УНѢГОВОМЪ НАЙНОВІЕМЪ САСТАВКУ: „Der
Weltkampf der Deutschen und Slaven seit dem sechs-
sten Jahrhundert.“ (БОРБА СВѢТА НѢМАЧКОГА
СА СЛАВЕНСКИМЪ ОДЪ ШЕСТОГЪ СТОЛЕѢА ДО
САДЪ ТРАЮѢА.)

(Изъ чески новина съ огледа кнѣжества, умѣтности и знаня.)

Научно и потребно е занста да знамо,
шта сусѣди наши о самима себи, шта ли о
нама пишу, ерѣ добродѣтели и крѣпости у-
гледне цѣнити и слѣдовати іймъ, ма да ій и на
туѣинцу видимо, а свію порока и недостатака
чувати се и удалявати, ако бы оне у самомъ
нашемъ народномъ характеру или значаю ду-
боко укоренѣне быле, треба да намъ е света
дужность. Само ако то чинили будемо, ако
сами себе и своѣ слабости и недостатке поз-
намо, можемо ій избѣгавати и нѣи се ослобо-
ѣавати, и ако на другимъ народима добродѣ-
тели и савршенства сматрали будемо, сазнат-
ѣемо, шта намъ іошѣ ѣали и шта треба да
чинимо и себи присвоимо; тако познаваюѣи
сами себе и сравняваюѣи се съ другимъ, на-
предовати и себе изображавати морамо. У
горенаведенемъ саставку слѣдеѣимъ су начи-
номъ едне и друге — слабости и добродѣтели —
у народа нѣмачкога и славенскога начертане:

„Нѣмци, тай старый, моѣный, силный, не-
ослаблѣный, храбрый, поштѣный, слободный,
неподчинѣный народъ, знаменити су збогъ свое
бодрости, свогъ чувства праведнога, своѣ вѣр-
ности, любави према домаѣности, збогъ свогъ
народногъ мишлѣня, озбиљности, свогъ по-
стоянства, трудолюбія и прилѣжности, честно-
сти и добродѣтели.“

О Славенима пакъ овако суди: „Славенинъ е у обште средиѣ и умѣрене величине, али пунога и костнатого израста; нѣгови удови су яки, силни, пуни и жиласти, али заедно и окретни и вртки. Онъ е према врућини и зими, према глади и жеђи у сравниѣно са другимъ народима врло отврдути, и томе привикнути, а нимало ниве размаженъ. Нѣговъ характеръ е врло сложенъ, и показуе знамениту смѣсу крѣпости и порока, савршенства и недостатака. — Онъ е одъ природе флегматичанъ, и любви миръ и одморъ, задоволянь е съ малымъ и обично само толико ради, колико треба да найнужнѣе за себе и за свое прибави, небрине се много за будућностъ, за праву и нагомиланъ потребны средства живота, нечува на гомили стечено, нештеди, немарни за поболшанъ свогъ стана, и нетежи на украшенъ свогъ живота. — Онъ е кадаръ у негистоћи и у бѣди себе самога и свое мирно и безбрижно оставляти; и то е узрокъ, што е занемаренъ, и што допушта да многи на нѣга нападаю, а то живий племенитый нагинъ мишлѣня тежко бы е толикомъ стрпљивоску сносио. — Далъ е добросрдатанъ, улюданъ, прѣтанъ, побожанъ, гостолобивъ, сажальивъ, добротворанъ, цѣломудренъ, тистъ, весео, ведаръ, и зато любви особито музику или свирку, пѣванъ, пѣсничтво, за кое умѣтности и преизредне има способности. — Али се опеть у еданъ махъ ласно разлюти, и срдитъ е, лакоуманъ и безуманъ, люте жути (холеричанъ), раздражливъ, узбурливъ, жестокъ, неуступливъ, сварливъ, кавгій и битнѣй желанъ, а то и према своимъ прѣятельма и сродницима, а кадъ се еданути тако разяри, онда е кадаръ све силе напрегнути, сваку жертву прияти, сваку освету, окрутностъ и свакиѣй прикоръ и безсрамну поругу угинити. Уме быти и услужанъ и марливъ, и као такавъ се показати према свакоме, одъ кога се награди надати може, или према своимъ суплеменицима; али заедно е и дрзновенъ и безстиданъ у захтѣваню, и узиманю, кадъ види да се коме супротивити може. Брѣ покрай све свое задовольности и мирне мысли у бѣ-

ди и оскудици, онъ опеть за туђимъ иманѣмъ тезне, али не толико за иманѣмъ своје земляка и едноплеменика, него за туђинца добромъ, особито ако се нѣгова любопытностъ погледомъ на стваръ раздражи. Често е и злогинацъ, лупежъ и плѣнећий, и онда негледди ни на законе, ни на казнь, кою му грози; тада мора и свою прирођену флегму и равнодушностъ одбацити, и постати хитрогъ ума, предстражанъ, лукавъ, и упоранъ. Гордъ на свою народностъ, презире туђинство и чува се свега, што е туђе, држећи се чврсто свога. Люби народъ свой и свое едноплеменике, и изъ цѣлого срца мрзи на оне, кои га побѣде, кои надъ нѣмиме господую и нѣга слугомъ чине; любви свой языкъ и неће ништа да зна за онаѣ, кои нѣгови уенѣтителѣи говоре; любви свое обичае и прави домаће, свою вѣру и законъ, у комъ се е родю, и често преко мѣре презире друге вѣрозаконе, тако да ова мрзостъ у сувѣрѣе и нетрпљивѣ прелази, често на толико, да постае смѣшна и нѣму самомъ штетна. И саме свое суплеменике кадаръ е съ найвећомъ мрзоску гонити и нѣи презирати, ако су друге вѣре, друге државе или другогъ колѣна членови или овомъ комъ наклони; може на ове непрестано нападати, нѣи быти и уништити хтѣти. Зато е кавга и неслога међу Славенима већ стара и зарђана, кою ни изобрашенъ новѣгъ времена ниве кадро уталожити; и ова жалостна несрећа яко типити болѣ и врсиѣ међу нѣима. Тежко томе, кога се Славенинъ бои, да бы му народностъ нѣгову кварити и ограничавати могао! тога е заклетый неприятель, противъ тога цѣломъ својомъ силомъ устае, ако не може явно, а оно тайно и сакривено. Далъ е родолюбацъ, уме иманъ и главу на коцку метнути, храбаръ е, подузетанъ и смѣль и слободанъ — кадъ се о слободи, о отечеству и домаћности ради. Али и у овомъ племенитомъ послу врло му препятетеуе нѣгова оданостъ къ беспослености и ленности, и зато ниве постоянъ и нема дуго траје сталне волѣ; нѣгова ватра и одушевленостъ нетрае дуго и равна е сламному пламену. Осимъ тога лако изневѣри стваръ, ако

КНЪИЖЕВНА ИЗВЪСТІЯ.

Кратка священа Исторія, и краткій Катихизисъ, за употребленіе уще се младежи у Княжеству Сербіе съ благословеніемъ Г. Архієпископа и Митрополита Петра. У Београду, у Типографіи Княжества Сербіе 1843.

Ове двѣ книжице, коѣ су подъ надзыраніемъ Н. В. Г. Митрополита саставлѣне, прописане су Попечителствомъ Просвѣщенія за основне или нормалне школе отечества нашегъ. Одликую се изборомъ предмета, понятномъ ласкошу за малу дѣчицу, а особито чистымъ, лѣпымъ, краснымъ, сръбскимъ ѣзыкомъ. Кадъ на замршеный онай, старый Катихизисъ погледимо, кои се по нормалнимъ школама у Аустрији и данъ данашній предаѣ, и кои се дояко и у Сербіи употреблявао, колико съ ѣдне стране жалимо, да у Аустрији, гдѣ науке на свакомъ ѣзыку напредую, никомъ ние на память пало Катихизисъ по духу времена за учебу се младежь саставити, толико се съ друге стране радуемо, да Сербіи у смотренію културе и образованія напредно корача, и да ће осталои браћи Сръбљима као што сада съ Катихизисомъ и свештеномъ Исторіомъ, тако у будуће и съ другимъ ученогъ рода предметима за образаць служити. Особито се Попечителство Просвѣщенія стара оно, што є и овдѣ досадъ застало было, сугубо надокнадити. Тако се у типографіи нашої подъ печатньомъ находи: Численица, опеть за основне школе; и Земљо-описаніе изчислително (математично) и физикално (естественно) на употреблѣніе гимназіалны ученика. На ползу овы справля се естествена Исторія, и нѣмачка Грамматика, а єданъ отмѣный Господинъ занима се са саставляньмъ сръбске Грамматике сасвимъ по новой системи. О овима ћемо дѣлма, кадъ изъ типографіе изиђу, пространство говорити.

РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ГАВРАНА И ЛАСКАТЕЛЯ.

(Съ Гръкогъ.)

Диогенъ є често говоріо, да є болъ човеку съ гавранима нежели съ ласкательима живити; ерь први єду мртве, а ови други живе.

му се изеледъ на добытакъ и користь покаже, и онда се лако дає подмитити, тако, да да є у станю и свое најдражје: родъ, отечество и домаћность издати; онда се нестиди и свогъ најближегъ пріятеля оборити и упропатити, и то заръ (!) съ унутрашнимъ поگردнымъ изсмѣлваньмъ. И она гордость, коя се кодъ Славенина у народности показує, као што смо горе видели, често му пада и мѣня се у угнѣтаваюћий аристократизамъ, ако є узвышеногъ станя и онда противъ свои собствены суплеменика, кои су нѣгови поданици, бива округанъ, свирѣпъ и деспотичанъ господаръ и тиранъ, а у исто доба є према силнимъ и већимъ одъ себе покоранъ, улизиваюћий се, пузећий и подаль, особито ако у томъ свою личну користь види, но јошть и издаанъ и тайно опасанъ уме према већима бити. Исто тако нижегъ станя Славенинъ недржи то за срамно, своимъ господарима, ако су само нѣговогъ рода и ѣзыка, робски понизанъ и послушанъ бити, што му они заповѣде, ма и најгадне, угинити, допустити да га ногама газе и дати се да га најпоگردнѣ муге. Одъ нарави многима тѣлеснима и душевнима способностима одаренъ будућий, лако ствари поня, уме весма брзо туђе сазнати и по нѣму се владати, вѣшто ново єдва текъ смотрено гинити, и особито є способанъ, да самъ штогодъ проізнаѣе. Но и ту му тество нѣгова оданость къ ленности смета и задржава га, да се неможе подигнути на свою користь у матеріалнимъ и душевнимъ способностима. Онъ свое способности занемарує, неразвіа ій изъ самогъ себе, него потребує натериванъ спляшиѣ къ томе да напредує; мора га на то гонити примѣръ, нужда и т. д. — Къ овима јошть у многи долази оданость къ піянству, и страсть најподлія къ силномъ пиђу, коя умртвує душевне и тѣлесне силе нѣиове, и препречує прилѣжность, напредованъ, сређу, изображенъ, и тако квари устроєнъ домаћега и друштвенога живота.“ —

(Продуженіє слѣдує.)